

středoškolských studentů, problematikou tělesně postižených, dětmi s potížemi v učení a významem rodinného lékaře. Ve velkém sále léčebny nám pacienti připravili vynikající hudební pořad se zpěvy Latinské Ameriky, které vyvolávaly v našem shromáždění obdivný ohlas. Kontrast s krutými poměry v léčebně před revolucí nám dokumentovaly snímky a vystavené materiály v rozsáhlé pamětní síni. Dozvěděli jsme se, že v současné době v léčebně pracuje asi 40 psychiatrů a 50 klinických psychologů. Rozvinutá je pak farmakoterapie, tak individuální a skupinová terapie, v jejichž rámci je zvláště intenzívně rozvíjen psychobalet.

Psychobalet je specifickou kubánskou metodou skupinové psychoterapie u dětí, kterou rozvíjí od roku 1973 kolektiv pod vedením psycholožky Georginy Fariñasové (nyní v počtu 25 osob), a to v léčebně i v ambulantním zařízení. Metoda čerpá ze spolupráce s uměleckým baletem, který je na Kubě velmi populární a na vysoké úrovni. S psychoterapií vhodně spojuje balet, tanec, hudbu, pantomimu, kultivaci tělesného výrazu, dramatizaci i nácvik sebekázně a sociálních kontaktů. Psychobaletu se využívá zejména v diferencování skupinách dětí s emočními poruchami, smyslovými defekty, poruchami chování, u dětí mentálně retardovaných, instabilních, obtížně vychovatelných i u problémových adolescentů. Obsahuje jak nácvik elementárních a postupně složitějších prvků pohybových, tak rozvíjení kognitivní a motivační oblasti. Důležitou součástí této terapie je příprava slavnostních představení, přehlídek nacvičených baletních scén za účasti rodičů a veřejnosti. V roce 1984 se kolektiv prosadil i jako pracovní skupina pro psychobalet při UNESCO. Od r. 1987 začali vydávat cyklostylované periodikum „Revista grupo Unesco de Psicobalet de Cuba“. G. Fariñasová a D. Gruzová předvedly ukázky psychobaletu na videozáznamech již dříve v ČSSR na kongresu rodinné terapie v r. 1987 v Praze.

Poslání a význam havanského interamerického psychologického kongresu by byly zůstaly nepochopeny, kdybychom alespoň stručně neuvedli základní sociální a politické souvislosti. Organizace i průběh kongresu byly projevem sílící úlohy, kterou plní organizace amerických států (OAS) v zemích Latinské Ameriky, v nichž dnes probíhá nová fáze boje za demokratické přeměny. Stále intenzívněji zaznívá volání o prosazení integračního

procesu zemí Latinské Ameriky. Kromě již existujícího Latinsko-amerického ekonomického systému s účastí socialistické Kuby je to formování Skupiny osmi na základě Contadory (Argentinu, Brazílie, Mexika, Kolumbie, Peru, Venezuely, Uruquaye, Panamy) aj. Všechny tyto nové socioekonomické a kulturní procesy našly svůj zřetelný obraz v průběhu havanského psychologického kongresu. Projevem zmíněných tendencí je to, že prezidentem Interamerické psychologické společnosti byl namísto prof. H. C. Triandise z USA zvolen na příští období prof. J. M. Salazar z Venezuely. Všechny výše uvedené skutečnosti svědčí o zvýšené vědecké, ideové a politické aktivitě zemí Latinské Ameriky. Je proto žádoucí navázat s těmito zeměmi úzkou vědeckou spolupráci a pomocí jim překonat dosud zřetelné pozůstatky imperialistického kolonialismu.

Závěrem lze konstatovat, že interamerický psychologický kongres v Havaně byl vzorně organizován a splnil své vědecké, sociální i politické poslání. Mezi psychology Latinské Ameriky, zejména Kuby, kteří již dnes pracují na dobré vědecké úrovni, existuje živý zájem o navázání přátelské spolupráce a společně řešit aktuální celosvětové problémy, k čemuž psychologické vědy mohou svým podílem podstatně přispět. *J. Linhart*

VI. SYMPOSIUM O PSYCHOTERAPII V SOCIALISTICKÝCH STÁTECH

Ve dnech 27.—29. 10. 1988 se konalo v Sofii v Bulharsku šesté symposium o psychoterapii v socialistických státech. Tato setkání, iniciovaná M. Hausnerem z ČSSR, se konala v r. 1973 v Praze, v r. 1976 ve Varšavě, v r. 1979 v Leningradě, v r. 1982 v Postdamu a v r. 1985 v Budapešti, odkud je též stávající předseda této pracovní skupiny G. Hidas.

Symposium v Sofii se konalo pod záštitou Unie lékařských společností Bulharska, Bulharské psychiatrické společnosti a zvláště pak její sekce pro psychoterapii. K práci na tomto úseku se v Bulharsku přihlásila i Společnost červeného kříže a Sekce terapie prací. Předsedou organizačního výboru byl vedoucí představitel bulharské psychoterapie Ch. Chistozov. Sekretářem a jednatelem symposia byl neúnavný A. G. Marinov z Lékařské akademie v Sofii.

S ohledem na název instituce bychom očekávali, že účastníky symposia budou jen psychoterapeuti ze socialistických států. Těch byla též většina ze zhruba 400 účastníků — z SSSR, Polska, Maďarska, NDR, Československa, Jugoslávie atp., ale i Kuby (4 účastníci) a Vietnamu. Symposia v Sofii se však účastnili i psychoterapeuti z Itálie, Švédska, Finska, NSR, Anglie, Švýcarska, Holandska, Řecka, Kypru, USA, Kanady a Austrálie. Je tedy možno v daném případě hovořit o skutečně mezinárodním symposiu.

Organizace. Na 6. symposiu o psychoterapii v socialistických zemích byla dvě plenární zasedání a jedno plenární zasedání typu „velkého kulatého stolu“ — o psychoterapii a rehabilitaci prací. Bylo zde celkem osm sekcí s tematikou:

1. Krátkodobá psychoterapie
2. Psychosociální intervence v případech životních krizí
3. Rodinná terapie a psychoterapie manželských párů
4. Linky důvěry pro mládež a dospělé
5. Skupinová psychoterapie
6. Psychosomatika a užití psychoterapie u somaticky nemocných
7. Různé druhy psychoterapeutických metod a postupů
8. Arteterapie a využití kreativních činností v psychoterapii

Dílny (workshops). V Sofii jich bylo celkem 21 s přerůznou tematikou — např. konstruktivního řešení manželských neshod a konfliktů, užití psychodramatu v manželských a rodinných krizových situacích, tzv. maratonová psychoterapie, nonverbální formy psychoterapie typu „body-psychoterapie“, výcvik v krátkodobé psychoterapii, aktivní a receptivní muzikoterapie atp.

Postery. Mimořádně bohatý byl program vývěsek o rozměru 1,0 × 0,5 m. V Sofii jich bylo celkem 70 a těšily se mimořádnému zájmu. Řada jich vysvětlovala postupy, kterých je na různých pracovištích používáno. Jiné uváděly podrobněji výsledky studií efektivity různých druhů psychoterapie. Některé „mapovaly problémy lidí v oblasti psychiky v daném teritoriu atp.“

Videoprogram. V Sofii bylo vedle řady filmů promítnuto i 11 videoprogramů (jen na systémech VHS a UMATIC). Tematicky zahrnovaly problematiku léčení astmatiků, obsese, rehabilitace pacientů psychiatrických ústavů, užití psychoterapie

na odděleních interní medicíny, metody psychobaletu, systémového léčení rodiny, arteterapie atp.

Bližšímu osobnímu seznámení účastníků 6. symposia o psychoterapii v socialistických státech posloužil úvodní večer, v němž formou „velké skupiny“ byly vytvořeny podmínky pro osobní seznámení. K dobrému průběhu symposia přispělo mimo jiné i to, že probíhalo v Kulturním paláci, který je architektonickým skvostem ve středu Sofie.

Obsahová stránka symposia. Nadpisy sekcí, témata dílen, posterů a videoprogramů naznačují, oč na symposiu šlo. Z nepřeberného množství referátů, písemných sdělení a filmových záběrů je možno zde jen nastínit základní tendence, směry činnosti a upozornit na některé nové a zajímavé momenty. Tento přehled nemůže být vyčerpávající — podobně jako není vyčerpávající 178stránkový přehled souhrnů sdělení na sofijském symposiu. V následujícím přehledu se na něj odvoláváme uvedením stránky, kde o dané tematické je podrobněji pojednáno.

Tendence. V prvním plenárním zasedání sofijského symposia byl podán přehled rozvoje psychoterapie v jednotlivých socialistických státech od posledního budapeštského zasedání v r. 1985. Poměrně bohatý přehled podala skupina bulharských psychoterapeutů o tom, co vše se na úseku psychoterapie děje v hostitelské zemi (9–11). Zdá se, že nejradikálnější se psychoterapie rozvíjí v Maďarsku. Přehled, který podal G. Hidas (57) ukazuje, že zde byla organizačně zvládnuta otázka kvalifikace v psychoterapii a že se v Budapešti konala v r. 1987 velká mezinárodní konference psychoanalytiků. Za ČSSR podal zprávu J. Skála (140). Pozoruhodný je i rozvoj psychoterapie v SSSR — a zvláště pak na pracovištích v pobaltských republikách, Gruzii i na univerzitních pracovištích v Moskvě.

Pozoruhodné příspěvky. Co je pozoruhodné, to je do značné míry individuální — podle zaměření a zájmů pozorovatele. Vzdor tomu se chceme pokusit upozornit na některé momenty, které autora potěšily: narození prvního dítěte v rodině je závažnou událostí. Skupina finských psychologů studovala tento proces pomocí metody „manželských snů“, které byly podnětem k usměrnění psychoterapie (77). Obraz neurotických stavů je do určité míry závislý na kulturním prostředí. Pozoruhodná je proto kolektivní práce řady celostátních psychoterapeutických skupin porovnávat tyto obrazy (172). Moskevští

psychoterapeuté, pracující v manželských poradnách, podali „mapu“ problémů, s nimiž se na ně obraceli jejich klienti (12). Pozoruhodná byla práce, která po důkladné diagnostice se snažila nejprve najít teoretický model těžkostí pacientů a teprve po té volit vhodné psychoterapeutické postupy (169). Problémy psychoterapeutů a otázky jejich nejen odborného, ale i osobnostního růstu byly předmětem sdělení psychoterapeutů z Litvy (74) o tzv. existenciálním tréninku psychoterapeutů. Řada příspěvků se týkala technicky prohloubeného diagnostického přístupu k analýze spánků a snů — zvláště pak ve fázích REM a NREM (53, 77).

Podnětné pracovní skupiny. Z některých pracovišť byla předložena řada prací. Uvedme zde dvě takováto pracoviště, která naznačila mimořádnou úroveň: Oddělení lékařské psychologie na lékařské fakultě univerzity v Pésc v Maďarsku (vedoucí Karol Oszváth). Příspěvky (75, 102 a 126) ukazují, že pracovníci mají odvalu snímat EEG u všech členů skupiny při projednávání skupinového konfliktu, sledovat do hloubky odlišnosti pacientů, kteří profitují z léčby a těch, kteří nejsou psychoterapeutickou léčbou ovlivněni (75), podrobněji diagnostikovat osobnosti a historie svých pacientů — a zvláště pak těch, kteří se pokouší o sebevraždu (102). Druhým pracovištěm, na které je třeba upozornit, je Lékařská akademie v Sofii (111, 109 a 107). Věnuje pozornost kognitivním strategiím a jejich změnám v průběhu psychoterapie i zvládání životních obtíží přestavbou strategických postupů (103).

Psychosomatika a psychoterapie somatických nemocných. Na jednu oblast sofijského symposia zde chceme upozornit podrobněji. Relativně nový úsek — psychoterapeutická péče o somaticky nemocné — se rozvíjí např. na Lékařské fakultě v Sofii (péče o pacienty s diagnózou infarktu myokardu — 107). Zjišťuje se podíl psychiky na zrodu dalších nemocí — např. alopecia areata (47). Zakládají se oddělení interny speciálně jen pro psychosomatická onemocnění — např. v nemocnici v Karl-Marx-Stadtu (131). Sleduje se řada somatických jevů (přístrojově) v průběhu psychoterapie (164). Přibírají se další kritéria úspěchu psychoterapie u somaticky nemocných (169). Věnuje se pozornost nejen somaticky postiženému dítěti, ale i celé rodině a rodinným strategiím zvládání obtíží (171). Zavádí se metodika zjišťování sémantického diferenciálu k ujasnění postojů ve

vzájemných vztazích lékaře a pacienta (35). Pracuje se systematicky s astmatiky (53). Psychoterapie se stává obligátním, závazným předmětem ve vzdělávání praktických lékařů a dává se jim možnost dílčí specializace na psychoterapii v rámci praktického lékařství (viz referát R. Königa v 6. sekci). Pozoruhodné je i rozšíření používání psychoterapie a zvláště tzv. hypnóanestézie v chirurgii — viz 400 operací s hypnóanarkózou, o nichž referoval D. Troikov ze Sofie. Obdobná je situace ve stomatologii. Referoval o tom P. Petrov spolu se svými spolupracovníky (119—121).

Závěr: 6. Symposium o psychoterapii v socialistických státech naznačilo směry dalšího rozvoje psychoterapie. Ukázalo, že o tuto práci projevuje zájem stále více psychoterapeutů v dalších státech. Je tedy možno se těšit na 7. symposium, které má být v roce 1991 v Kroměříži.

J. Krivohlavý

ČESKOSLOVENSKO - SOVĚTSKÉ SYMPOZIUM „UTVÁŘENÍ SOCIALISTICKÉ OSOBNOSTI, VĚDOMÍ A CHOVÁNÍ MLÁDEŽE“

Ve dnech 27.—29. 9. 1988 se v Praze v Domě sovětské vědy a kultury konalo československo-sovětské symposium „Utváření socialistické osobnosti, vědomí a chování mládeže“. Jeho pořadatelem byl Psychologický ústav ČSAV v Praze ve spolupráci s Psychologickým ústavem AV SSSR v Moskvě. Symposium připravilo oddělení psychologie osobnosti PsÚ ČSAV pod vedením J. Hlavsy a programově se na něm podílelo oddělení sociální psychologie PsÚ ČSAV. Symposium bylo součástí plnění dohody o vědecké spolupráci mezi Psychologickým ústavem ČSAV a Psychologickým ústavem AV SSSR, jmenovitě v rámci témat Psychologické zákonitosti vývoje socialistického vědomí a chování mladé generace a Sociálně psychologické problémy společné činnosti. Jednání se zúčastnili jednak psychologové z celé ČSSR, zvláště ti, kteří se podíleli na řešení dílčích úkolů SPZV, koordinovaných PsÚ, jednak sedm sovětských hostů z Psychologického ústavu SSSR a Vědecko-výzkumného ústavu obecné a pedagogické psychologie APV SSSR.

Na sympoziu byly předneseny výsledky teoretických analýz, metodologické studie i výsledky konkrétních empirických výzkumů k problematice rozvoje a utvá-